

POSITION PAPER SANITAIRE WEGWERPPRODUCTEN

VERBOD PLASTIC SANITAIRE WEGWERPARTIKELEN WAAR MOGELIJK, OM SCHADE AAN MENS EN NATUUR TE VOORKOMEN

Schone Rivieren is een initiatief van IVN Natuureducatie, Plastic Soup Foundation en Stichting De Noordzee. Met als doel 'plasticvrije rivieren' wordt er al twee jaar door ruim 600 burgerwetenschappers onderzoek gedaan naar de hoeveelheid, samenstelling en herkomst van afval in de Maas en Waal. Uit dit onderzoek blijkt dat (plastic) sanitaire wegwerpproducten veelvuldig langs de Maas en Waal gevonden worden. Bij meer dan 70% van de rivierafvaltellingen worden deze producten aangetroffen. Hiermee eindigen wattenstaafjes, (sanitaire) doekjes en menstruatieproducten in de top 15 van meest gevonden afvalitems langs de rivieren¹. Naast het opruimen van de rivieroever, waar jaarlijks ruim 5.000 mensen aan meedoen, strijdt Schone Rivieren voor het stoppen van plastic lekkage aan de bron.

Sanitaire plastic wegwerpartikelen die consumenten via de wc het riool in gooien, komen via rioleringen en gebruik van riool overstorten in het oppervlaktewater terecht. Ook de Europese Commissie benoemt sanitaire single-use plastic (SUP) producten problematisch, omdat deze onder andere voorkomen in de lijst van meest gevonden SUPs op de Europese stranden². In de huidige EU SUP-richtlijnen is een verbod op plastic wattenstaafjes opgenomen, maar voor sanitaire doekjes en menstruatieartikelen zijn slechts markeringsvoorschriften en bewustwordingsmaatregelen vastgesteld. Naast de bijdrage aan milieuvervuiling door afgifte van microplastics en chemicaliën is aangetoond dat plastic deeltjes ziekteverwekkers kunnen verspreiden³, wat met betrekking tot sanitair afval uit rioleringen zeer onwenselijk is⁴. Om het sanitair afval dat we vinden langs de rivieren aan te pakken, dienen de producten gemaakt te worden van biologisch afbreekbare materialen en dienen producenten en overheid verantwoordelijk gesteld te worden voor de lekkage van sanitair afval naar onze rivieren.

RESULTATEN MONITORING WAAL EN MAAS

Product	Gevonden bij % van rivierafval metingen	Gemiddeld aantal per 100 meter (wanneer aanwezig)
Plastic wattenstaafjes	44%	15
Vochtige doekjes	21%	12
Maandverband	30%	9
Tampons	19%	4

WATTENSTAAFJES

Bij 44% van de metingen langs de Maas en Waal werden wattenstaafjes gevonden, met gemiddeld 15 plastic staafjes op 100 meter rivieroever. Er zijn goede alternatieven voor plastic wattenstaafjes verkrijgbaar bij veel winkels, zoals van papier of karton. In tegenstelling tot de

SCHONE RIVIEREN

plastic variant zijn de katoenen staafjes biologisch afbreekbaar. Deze vormen, wanneer ze in het milieu komen, daarom geen gevaar voor mens en dier.

In de SUP-richtlijnen is opgenomen dat plastic wattenstaafjes niet meer in de handel gebracht mogen worden vanaf 3 juli 2021. In Engeland zal het verbod op plastic wattenstaafjes al een jaar eerder van kracht zijn. De aanwezigheid van grote hoeveelheden plastic wattenstaafjes in ons milieu en de verkrijgbaarheid van goede alternatieven demonstreert dat het verbod op de plastic wattenstaafjes zo snel mogelijk en eerder dan juli 2021 van kracht moet zijn in Nederland. Bij de keuze van alternatieve materialen moet gekozen worden voor (snel) biologisch afbreekbaar materiaal, welke bovendien nog steeds beter niet door het toilet gespoeld worden.

VOCHTIGE DOEKJES

Vochtige doekjes zijn bij 1 op de 5 metingen langs de Maas en Waal gevonden, met gemiddeld 12 doekjes per 100 meter rivieroever. Na de uitvinding van vochtig toiletpapier begin deze eeuw⁵, is het vochtige doekje inmiddels overal te vinden. De productie van vochtige wegwerpdoekjes groeit wereldwijd jaarlijks met 6,1%. Naast vochtig toiletpapier en babydoekjes zijn er inmiddels vele varianten, vaak van synthetisch materiaal, op de markt. Zo worden er synthetische wegwerpdoekjes verkocht om je gezicht, badkamer, wc-bril, vloer, intieme zone of bril schoon te maken, en ook make-up te verwijderen of zelfbruiner op te doen. Daarnaast bestaan er vochtige zakdoeken, doekjes met eau de parfum en de nieuwste versie is een wegwerpwashand van 100% polyester.

In Europa zijn de geschatte kosten van schade aan rioleringen door sanitaire doekjes en menstruatieproducten tussen de 500 en 1000 miljoen euro per jaar³. De SUP-richtlijnen stellen markeringseisen aan verpakking van vochtige doekjes en stellen de producent verantwoordelijk voor voorkomen van deze doekjes in het milieu. Echter 1,5 miljoen Nederlanders hebben aangegeven wel eens billendoekjes door het toilet te spoelen, ondanks dat deze als 'niet doorspoelbaar' worden gemarkeerd en tot 70% uit synthetische vezels (polyester of polypropylene) bestaan^{6,7}. Ondanks de vele campagnes van o.a. Rioned en markering door producenten, lijkt het gedrag van consumenten dus niet veranderd.

Onderzoek laat zien dat bijna alle doekjes, hoewel gemarkeerd als 'doorspoelbaar', niet door de test van waterzuiveringsbedrijven komen als veilig voor riolering^{6,8}. Om schade aan rioleringen en verstoppingen te voorkomen, dienen alle vochtige doekjes duidelijk als 'niet doorspoelbaar' te worden gemarkeerd, tot er door waterzuiveringsbedrijven geaccepteerde standaarden voor 'doorspoelbaar' zijn. Dit wordt al sinds 2016 door meer dan 250 waterbedrijven wereldwijd gevraagd⁹. Aangezien huidige markering de lekkage van plastic doekjes naar de rivieren niet heeft gestopt, dient er, naast duidelijkere markering, een verbod te komen op vochtige (en droge) wegwerpdoekjes gemaakt van synthetische vezels. Retailers zoals Holland & Barret en The Body Shop zijn al geheel gestopt met het verkopen van vochtige wegwerpdoekjes. Deze maatregelen, samen met de uitgebreide producenten verantwoordelijkheid voor de vochtige doekjes, dient eerder van kracht te gaan dan december 2024. De schade aan riool en milieu dient zo snel mogelijk gestopt worden.

SCHONE RIVIEREN

MENSTRUATIEPRODUCTEN

Maandverband, tampons, inbrenghulzen of verpakkingen hiervan worden bij meer dan een derde van onze rivierafvaltellingen gevonden. Omdat menstruatieproducten ook tot een van de meest gevonden items op Europese stranden behoren, komen er vanuit de EU SUP-richtlijnen markeringsvoorschriften voor verpakkingen van deze producten. Voor deze producten wordt echter geen uitgebreide producentenverantwoordelijkheid voorgesteld, terwijl deze wegwerpproducten vaak plastic bevatten en vaak in het milieu terecht komen.

Veel tampons bevatten plastic. Regulier maandverband bestaat zelfs tot 90% uit plastic (LDPE)³. Wanneer deze producten via riolering in onze rivieren komen breken deze niet af. Plastic en daaraan gerelateerde chemicaliën (BPA en ftalaten), komen op deze manier in ons milieu met schadelijke gevolgen voor aquatische dieren en het ecosysteem³. Naast plasticvrije alternatieven zijn er ook herbruikbare alternatieven op de markt (zoals de menstruatiecup en menstruatie-ondergoed). Om milieuschade door lekkage naar de rivieren te voorkomen dient er een verbod te komen op plastic en schadelijke chemicaliën in wegwerpmenstruatie-producten. Daarbij dient het gebruik van herbruikbare alternatieven gestimuleerd te worden, o.a. door beschikbaarheid in winkels en voorlichting. De producent dient verantwoordelijk gesteld te worden voor schade aan mens en milieu door lekkage van deze producten naar onze rivieren, eerder dan december 2024.

POSITIE SCHONE RIVIEREN

- Schone Rivieren pleit voor een verbod op alle plastic sanitaire wegwerpartikelen, naast wattenstaafjes moeten synthetische vochtige doekjes ook onder artikel 5 van de EU SUP-richtlijnen vallen.
- Uitgebreide producentverantwoordelijkheid moet niet alleen voor vochtige doekjes maar ook voor menstruatieproducten gelden en eerder dan december 2024 van kracht zijn.
- Om milieuschade door lekkage te stoppen moeten menstruatieproducten en vochtige doekjes zo snel mogelijk plasticvrij zijn.
- Alle lidstaten dienen hun verantwoordelijkheid te nemen en erop toe te zien dat de meest gevonden plastic wegwerpproducten worden uit gefaseerd en de EU SUP-richtlijnen worden uitgevoerd en plastic sanitaire wegproducten niet meer in de handel zijn.

REFERENTIES

1. Schone Rivieren. *Wat spoelt er aan op rivieroeveren? Resultaten van twee jaar afvalmonitoring aan de oevers van de Maas en de Waal*. (2019).
2. European Commission. *Impact Assessment Reducing Marine Litter*. (2018).
3. Break Free from Plastics, Zero Waste Europe, Rezero, R. *The environmental & economic cost of Single-Use Menstrual Products, Baby Nappies & Wet Wipes. Investigating the impact of these single-use items across Europe*. (2019).
4. Pathogens hitchhiking on plastics 'could carry cholera from India to US'. *The Guardian* <https://www.theguardian.com/environment/2019/mar/11/pathogens-hitchhiking-on-plastics-could-carry-cholera-from-india-to-us> (2019).
5. Kimberly-Clark to Sell Moistened Toilet Paper. *The New York Times* <https://www.nytimes.com/2001/01/17/business/kimberly-clark-to-sell-moistened-toilet-paper.html>.
6. Khan, A., Orr, B. & Joksimovic, D. Defining 'Flushability' for Sewer Use. *Ryerson Univ. Ryerson Urban Water Canada* (2019).
7. Unie van Waterschappen. 1,5 Miljoen Nederlanders spoelen billendoekjes door de WC. <https://www.uvw.nl/15-miljoen-nederlanders-spoelen-billendoekjes-door-de-wc/>.
8. BBC Radio 4. No 'flushable' wet wipes tested so far pass water industry tests. <https://www.bbc.com/news/uk-46188354>.
9. International Water Industry. *International water industry position statement on non-flushable and 'flushable' labelled products*. (2016).